

УДК 339.9: 338.245.4 (477.62)

Хаджинов І. В.

РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ АТО

Єдність сучасного світу не скасовує глобальної проблеми миру та війни як фактор виживання людства в цілому, оскільки безупинні локальні війни після Другої світової війни і далі забирають людські життя і за кількістю загиблих уже перевершили останню. Між тим загальне припинення військових конфліктів і пов'язаних з ними військових витрат, що становлять чверть від витрат усього світу, дозволило б після об'єднання зусиль усіх країн світу вжити заходів для розв'язання глобальних проблем – подолання насамперед екологічних криз і ліквідації, найзагрозливіших для довкілля джерел небезпеки.

Багато вчених досліджувало питання розвитку зовнішньоекономічних зв'язків підприємств Донбасу, істотний внесок у вивчення цих питань здійснили вчені-економісти, як О. Булатова [1], Ю. Макогон [2], Т. Орехова [3], Г. Черніченко [4] та інші. Однак не розкритим залишається питання участі в них підприємств, які знаходяться безпосередньо в зоні проведення антитерористичної операції, до якої відносять більшість Донецької та Луганської області, Ізюмський район Харківської області.

Метою цієї статті є дослідження зовнішньоекономічних зв'язків підприємств Донецької області.

Зовнішньоторговельний оборот товарів Донецької області за 2015 рік склав 4 млрд. 899,9 млн.дол.США (зменшився в порівнянні з минулим роком в 2,1 рази) і мав додатне сальдо 2 млрд. 494,7 млн.дол.США, у т.ч. експорт – 3 млрд. 697,3 млн.дол.США (зменшився майже в 2,3 рази, або на 4 млрд. 705,6 млн.дол.США), імпорт – 1 млрд. 202,6 млн.дол.США (зменшився майже в 1,8 рази, або на 918,3 млн.дол.США). Коефіцієнт покриття імпорту експортом склав 3,1.

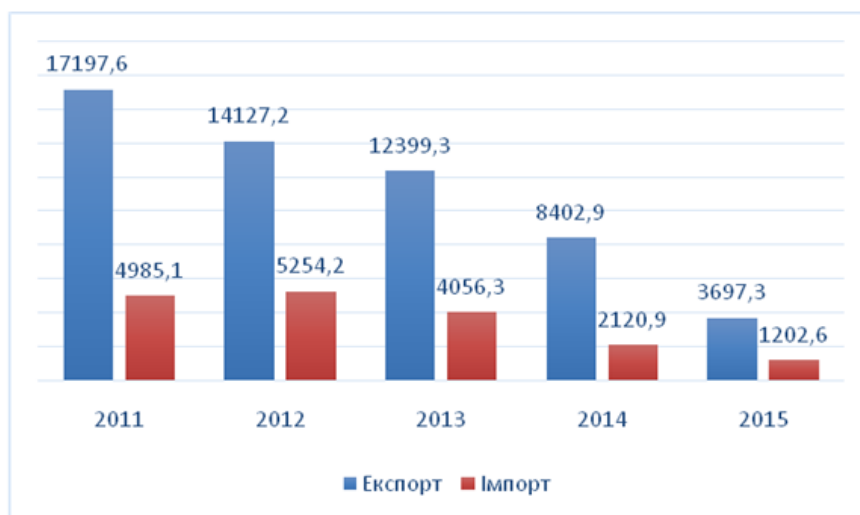

Рис. 1 Динаміка експорту та імпорту товарів Донецької області 2011–2015 рр., (млн.дол.США) [5]

Протягом 2015 року суб'єкти господарювання області здійснювали зовнішньоторговельні операції з партнерами із 101 країни світу, при цьому продукція підприємств і організацій області експортувалася до 93 країн світу, імпортувалися товари з 78 країн.

Найбільші обсяги зовнішньоторговельного обороту товарів припадали на країни Європи (38,9% від зовнішньоторговельного обороту товарів, 1 млрд. 904,2 млн.дол.США), СНД (25,3%, 1 млрд. 239,6 млн.дол.США), Азії (16,8%, 821,3 млн.дол.США), Америки (12,1%, 590,7 млн.дол.США, Африки (4,7%, 229,9 млн.дол.США, Австралії і Океанії (2,2%, 108,9 млн.дол.США).

Рис. 2. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами Донецької області за 2015 рік [5]

Основними ринками збуту товарів підприємств Донецької області (рис. 2) також були країни Європи із часткою в 46,9% від загального обсягу експорту, а також країни СНД – 22,7%, Азії – 19,4%, Африки – 5,8%, Америки – 5,2%. Питома вага країн Європейського Союзу складала 38,1%.

Найбільш значними торговими партнерами з експорту товарів (рис. 3) за 2015 рік були наступні країни: Італія (21,9% загального обсягу експорту товарів), Російська Федерація (16,5%), Туреччина (13%), Польща (5,1%), Болгарія (4,5%), США (3,5%), Єгипет (2,9%), Словаччина (2,2%), Казахстан (2,2%), Велика Британія (2,2%), Німеччина (2,1%), Білорусь (2%).

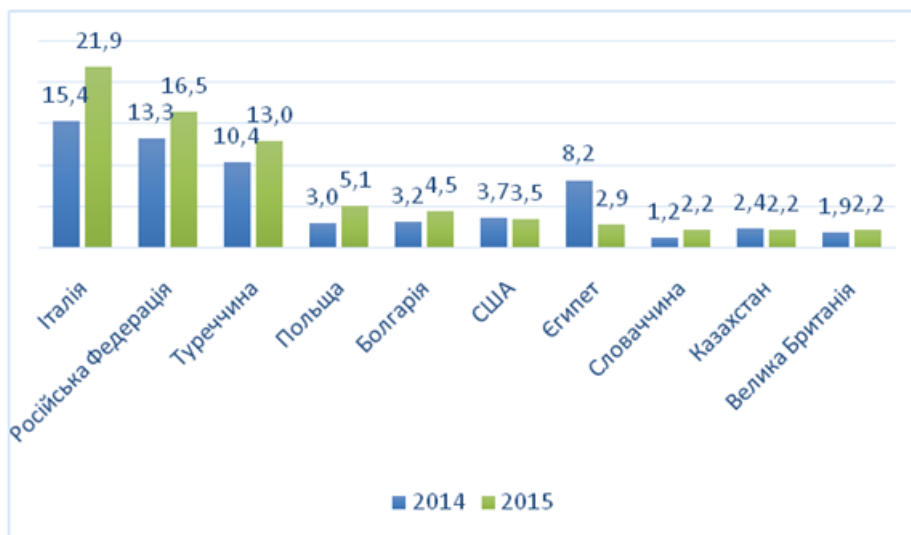

Рис. 3 Основні країни-партнери в експорті товарів Донецької області у 2015 р., % [5]

Основними ринками, з яких підприємства області отримували товари, були країни Америки, із часткою в 33,6% від загального обсягу імпорту, а також країни СНД із часткою в 33,2%, Європи – 14,1%, Австралії і Океанії – 9,1%, Азії – 8,7%, Африки – 1,3%. Питома вага країн ЄС становила 13,3%.

Найбільш інтенсивно (рис. 4) торгові зв'язки з імпорту товарів розвивались з компаніями: Росії (30% усього імпорту області), США (25%), Австралії (9%), Канади (7,4%), Китаю (5,3%), Німеччини (4%), Чехії (1,8%), Італії (1,5%), Туреччини (1,4%), Узбекистану (1,2%), Франції (1,1%).

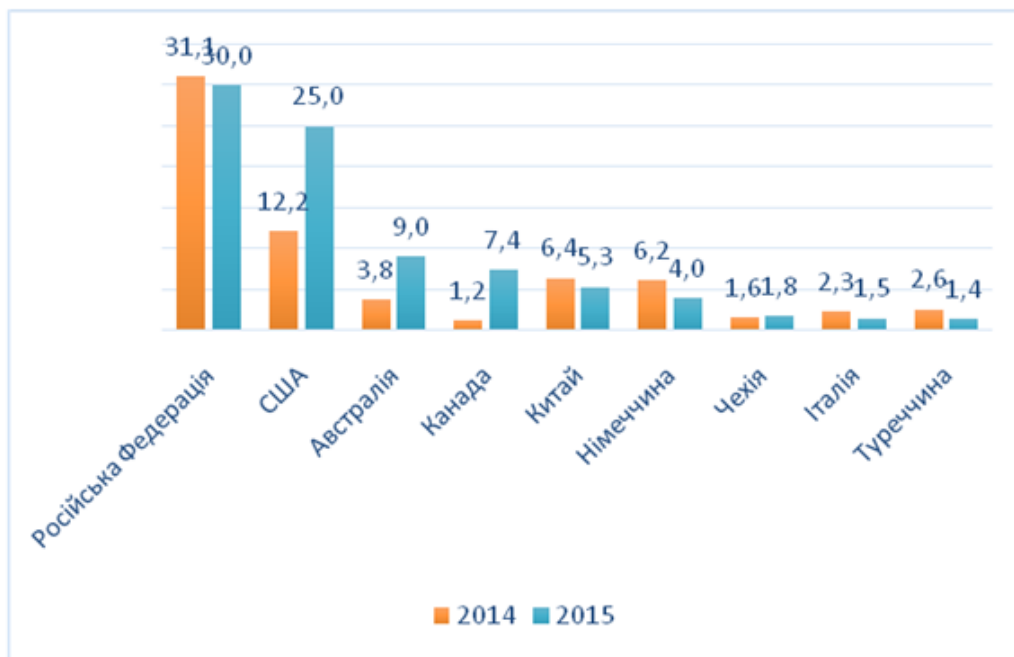

Рис. 4. Основні країни-партнери в імпорті товарів Донецької області у 2015 р., % [5]

Оснoву експорту товарів (рис. 5) склали недорогoцінні метали та вирoби з них – 79,5% від загального обсягу (у т.ч. чорні метали – 73,7%, вирoби з чорних металів – 3,4%). Експорт мінеральних продуктів становив 8,6% (у т.ч. палив мінеральних, нафти і продуктів її перегонки – 2,6%), машин та механізмів – 5,4%, сільськогосподарської продукції – 2,5% (у т.ч. готових харчових продуктів – 0,7%), транспортних засобів – 2,4%, продукції хімічної промисловості – 0,9% (у т.ч. добрив – 0,3%), інших товарів – 0,7%.

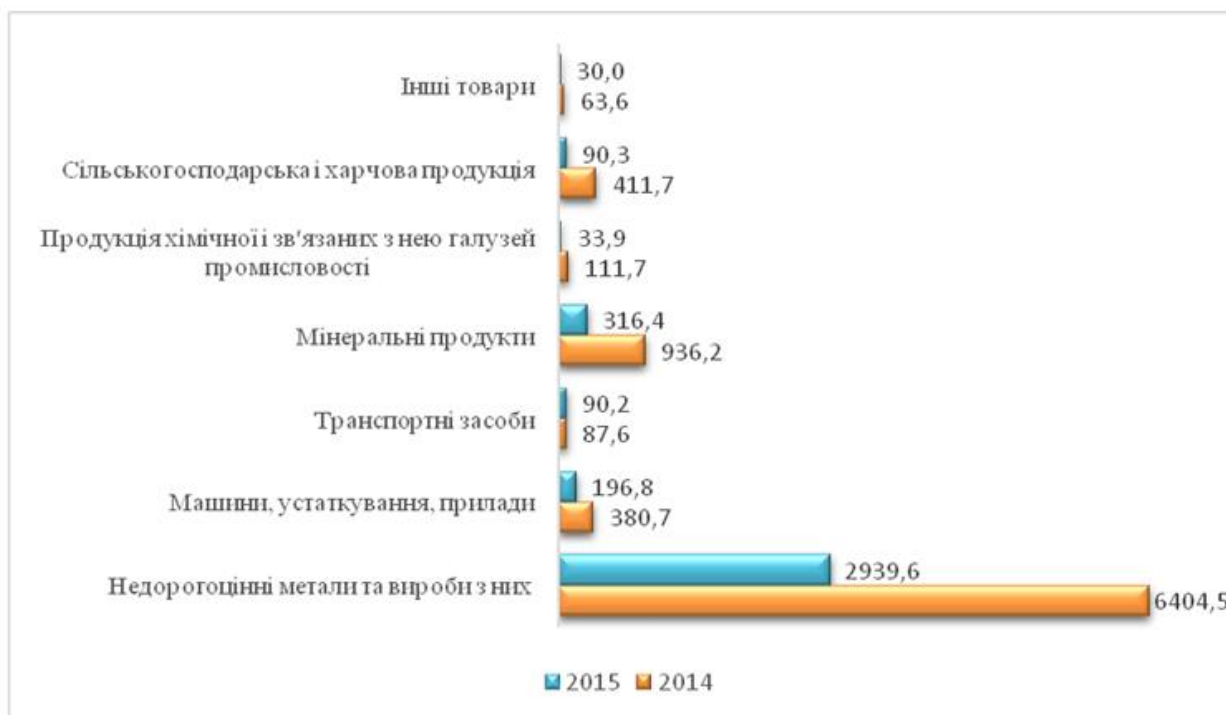

Рис. 5. Товарна структура експорту Донецької області у 2015 р., млн.дол. США [5]

В товарній структурі імпорту (рис. 6) переважали мінеральні продукти – 69,4% від загального обсягу (у т.ч. палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки – 63,9%), недорогоцінні метали та вироби з них – 8,4% (у т.ч. чорні метали – 4,5%, вироби з чорних металів – 0,6%). Імпорт продукції хімічної промисловості склав 6,9%, сільськогосподарської продукції – 3,2% (у т.ч. готових харчових продуктів – 2,2%), машин, обладнання та механізмів – 6,5%, інших товарів – 5,2% (у т.ч. виробів з каменю, гіпсу, цементу, кераміки, скла – 4,0%).

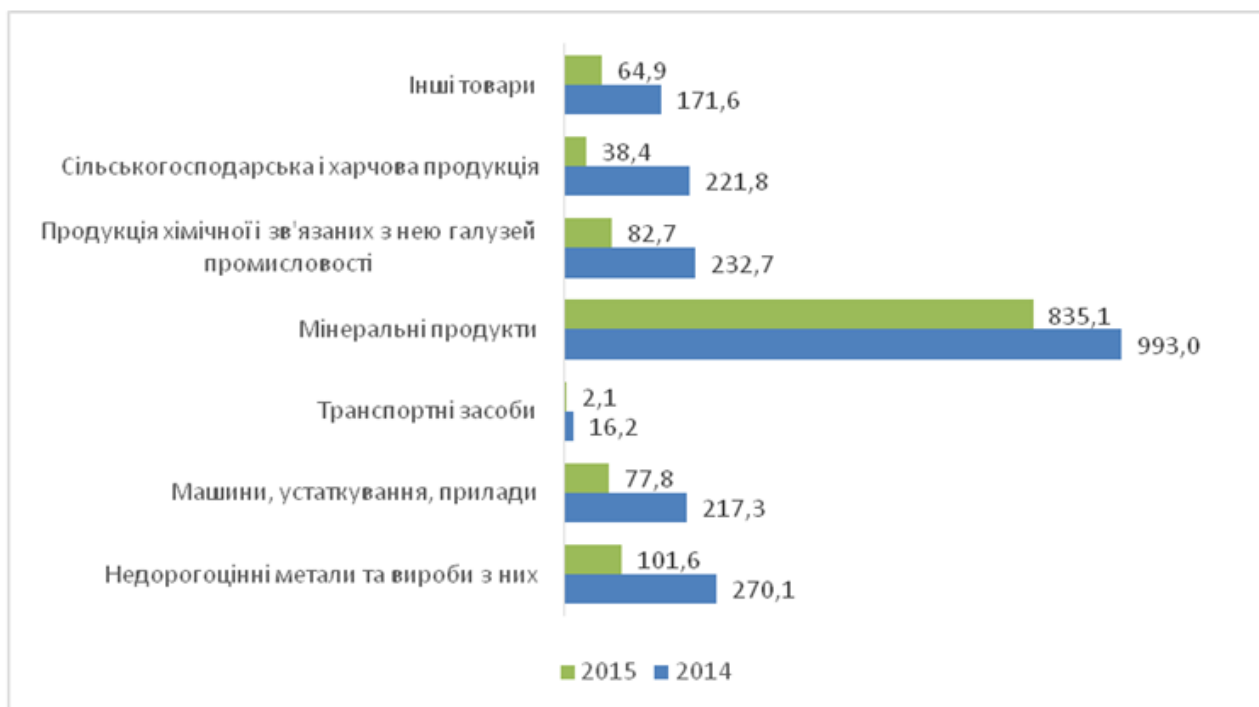

Рис. 6. Товарна структура імпорту Донецької області у 2015 р., млн.дол. США [5]

Валютна виручка від експортних поставок чорних металів становила у 2015 році 2725,5 млн.дол., або 73,7% експорту всіх товарів, і зменшилася порівняно з попереднім роком у 2,1 рази.

Скоротився у 2015 році порівняно з 2014 роком також експорт продукції машинобудування – на 38,1%, виробів з чорних металів – у 3 рази, продукції хімічної промисловості – у 3,3 рази, готових харчових продуктів – у 10 разів.

Принципово непринятною є установка на відновлення Донбасу нарівні стандартів до конфліктного періоду. Бажаний рівень постконфліктної реабілітації регіону має бути досяжним і відповідати фінансовим, матеріально-технічним та кадровим можливостям країни. Програма відновлення та розвитку Донбасу повинна стати національним проектом комплексної модернізації економіки та інфраструктури України.

На початковому етапі реабілітації більше 90% державних коштів має бути спрямовано на відновлення й реконструкцію систем життєзабезпечення та інфраструктури, у подальшому – необхідно залучати не лише державні кошти і міжнародну допомогу, а й ресурси українського бізнесу.

Зміни в системі розселення та відновлення поселенської структури передбачатимуть формування єдиної інтегрованої регіональної системи розселення з охопленням міжрайонних підсистем на підконтрольній Україні території (Слов'янсько-Краматорської, Волноваської, Великоновоселівської – у Донецькій області й Лисичансько-Северодонецької, Сватівсь-

кої, Старобільської, Біловодської - у Луганській області) за активної поведінкової стратегії мешканців цих територій, спрямованої на участь у відбудові.

Головними завданнями транспортної та комунікаційної реабілітації регіону є відновлення (будівництво) автомобільних доріг і забезпечення національного телерадіомовлення на території Донбасу.

Розбудова сучасної промисловості передбачає орієнтацію на:

– неоіндустріальну модернізацію підприємств традиційних галузей спеціалізації регіону (паливно-енергетичного комплексу, чорної металургії, хімічної промисловості, машинобудування) для забезпечення конкурентоспроможності в глобальній економіці;

– становлення нових видів діяльності як основи розвитку внутрішнього ринку, нарощування експортного потенціалу і вирішення соціальних проблем регіону;

– створення техніко-впроваджувальних (наукових і технологічних парків) та промислових інвестиційних зон (індустріальних парків).

ВИСНОВКИ

В силу причин, що склалися, Донбас втратив (в багатьох випадках безповоротно) інфраструктуру, економічний і людський потенціал. Кардинальних змін зазнала система розселення і розміщення економічних об'єктів, змінилися чисельність і склад населення, і як наслідок, зовнішньоекономічна діяльність підприємств Донбасу та Донецької області зокрема.

Але разом з тим, руйнування об'єктів виробничої і соціальної інфраструктури відкриває нові можливості відродження не морально і фізично застарілої економіки, а розбудови сучасної модерної і ефективної економічної системи, відновлення не абсолютно не відповідних сучасним вимогам доріг і комунікацій, житла, системи освітніх, медичних і соціальних закладів, а формування простору, придатного для забезпечення сталого людського розвитку в трактуванні ХХІ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Булатова О. В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів / О. В. Булатова. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – 386 с.
2. Макогон Ю.В. Внешнеэкономическая деятельность Украины и Донецкой области в контексте трендов развития глобальной экономики. - Орітичні і прикладні проблеми моделювання сталого розвитку економічних систем / монографія / під загальною редакцією Т.В. Орехової; відповід. ред. О.Л. Некрасова. – Донецьк: «Сучасний друк», 2013. – 467 с.
3. Орехова Т.В. Методика оцінки потенціалу та мотивації транснаціоналізації галузей промисловості / Т.В. Орехова // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сб. науч. тр. – Донецьк: ДонНУ, 2008. – С. 983–989.
4. Черніченко Г. О. Фінансові складові соціально-економічного розвитку регіонів / Г. О. Черніченко // Фінанси України. – 2013. – № 10. – С. 123–124. – [Електронний ресурс. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2013_10_12]
5. Стан зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://donoda.gov.ua/?lang=ua&sec=04.01.05&iface=Public&cmd=main&args=>
6. Відродження Донбасу: оцінка соціально-економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.idss.org.ua/archiv/2015_23_09Resume.doc